

Uittreksel concept-verslag commissie NLG 13-06-2022 over de voordracht Kaderbrief 2023 tbv PS 4 juli 2022

4.b.1 Voordracht Kaderbrief 2023 (A-agenda NLG en RWK 13-6-2022 en EFB en M&B 20-6-2022)
4.b.2 Begrotingsvoorstellen Kaderbrief

De **voorzitter** geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

De heer **Kohler** (JA21) staat thans voor de klas voor een les over burgerschap. Zijn leerlingen luisteren derhalve mee met de inbreng. Aanvankelijk wilde de heer Kohler ingaan om een ander agendaonderdeel, te weten de brandbrieven van de verschillende overleggen die er plaatsvinden met de provinciale bestuurders omtrent de stikstofkwestie. De griffie heeft hem dat afgeraden, aangezien de agenda al zo lang is, en heeft hem aangeraden een en ander in te brengen bij de Kaderbrief. De heer Kohler gaat het dan ook hebben over de updating van de verschillende beheerplannen die begroot worden in de Kaderbrief.

JA21 heeft de Kaderbrief met belangstelling gelezen. De partij vindt over het algemeen de stijgende kosten zorgwekkend. De indexatie die voor 2023 wordt gehanteerd, ook al is die in sommige gevallen 12%, zal naar inschatting van JA21 enorm tekortschieten. In de commissie EFB zullen de Staten dan ook aandringen op het maken van een prioriteitenladder voor de komende periode, die vooral ook met het oog op projecten die blijkens de jaarrekening worden doorgeschoven en waarvan er ook een aantal zijn afgeblazen, zoals met sommige projecten is gebeurd, waaronder die van de Omgevingsdienst omdat ze een projectteam niet konden samenstellen. Daardoor zagen ze af van €1 miljoen subsidie. Wat is dan het belang van zo'n project?

In NLG is het voor JA21 de kwestie stikstof en Natura2000. Het is verleidelijk om dan hier het gebruikelijke betoog te gaan houden over stikstof, wensen, couveusenatuur en het gegeven dat het in de provincie Noord-Holland wel meevalt. Waar de provincie dat alsnog zou willen doen, gaat dat niet omdat het grootste deel van de stikstofneerslag uit zee en uit het buitenland komt. De drie grote lokale stikstofbronnen -- Tata, Schiphol en de stad Amsterdam -- hebben een status aparte. Dan blijven dus een paar veehouders over om te belagen.

De provincie is niet meer dan een uitvoeringsvehicle voor in Den Haag en in Brussel verzonnen problemen. Daarom werkt JA21 aan een reparatiewet op de Wet natuurbescherming (Wnb). De partij verwacht dat het met deze reparatiewet wel goed gaat komen. Nederland ligt in 2023 volledig stil als het aan de VVD-bestuurders ligt. De leden denken daar gelukkig anders over, zoals afgelopen zaterdag tijdens het congres kon worden vastgesteld.

Dan de actualisatie van de Natura2000-beheerplannen. Door de gestegen kosten is ook hiervoor extra budget nodig. Het gaat dan slechts over €300.000.

Mevrouw **De Groot** (SP) wil even ingrijpen. De heer Kohler (JA21) zegt net dat als het aan de VVD-bestuurders ligt het land straks volledig stilligt. Mevrouw De Groot meent echter dat het land straks stilligt vanwege de immense stikstofuitstoot. Dadelijk gaat ook de

Kaderrichtlijn Water de provincie parten spelen.

De heer **Kohler** (JA21) merkt op dat er door de gestegen kosten extra budget nodig is voor het updaten van de Natura2000-beheerplannen. Dat betreft niet veel, te weten €300.000. De gevolgschade is echter veel groter. Er zijn nogal wat betrokkenen en belanghebbenden van afhankelijk.

De heer Kohler noemt een aantal voorbeelden van gevolgschade. Afgelopen weekend fietste hij over de Veluwe. Zijn reisgenoten waren vooral onder de indruk van een paar berkenbossen aldaar. De heer Kohler zei nog: wedden dat dit niet de bedoeling is? Dit werd later bevestigd door een informatiebordje. De bossen kwamen na een habitatingreep volkomen onverwacht en zouden worden omgehakt. Er moest moeras komen of iets dergelijks. Iets vergelijkbaars is er aan de hand in de Natura2000-duingebieden. Vorig jaar was er een werkbezoek van de commissie NLG in Schoorl, alwaar er afgeplagde heidevelden werden bekeken. De boswachter vertelde dat men het in de toekomst minder grootschalig zou gaan aanpakken. De heer Kohler weet waarom. Op veel van dergelijke afgeplagde terreinen komen naast heide vooral lijsterbes, berk en Amerikaanse vogelkers terug. Deze moeten allemaal met de hand worden uitgetrokken, maar daar is geen subsidie voor. Een en ander gebeurt kosteloos door vrijwilligers. Men kan er ook voor kiezen om het niet te doen. PWN werkt in tegenstelling tot Staatsbosbeheer nauwelijks met vrijwilligers. Op de voormalige heideveldjes verrijst nu bos. Dat vinden mensen ook mooi, maar dat is dus niet de bedoeling. De heer Kohler wijst nogmaals op de invasieve exoot Amerikaanse vogelkers. Hij heeft er al diverse malen over gesproken in de commissie. In zijn laatste betoog hierover nam hij een tegendraads standpunt in door een lofzang op deze "*bospes*" af te steken. Het blad trekt luizen en deze trekken insecten, die op hun beurt worden opgegeten door zangvogels. De vruchten zijn precies beschikbaar in de tijd dat trekvogels zich opmaken om naar het zuiden te vliegen. Lang leve deze invasieve exoot! Ook de Veluwe staat er inmiddels helemaal vol mee. Eind vorige eeuw voerde Staatsbosbeheer een interne studie uit naar de mogelijkheid om de vogelkers helemaal uit te roeien. Het eindrapport kwam tot de conclusie dat dit niet haalbaar was. Het was te duur en er zou geen subsidie meer overblijven. Dat was nog vóór Natura2000. Inmiddels wordt er niet gekeken op een paar miljoen meer of minder.

Er zijn nogal wat organisaties afhankelijk van het Natura2000-subsidie-influus. In Noord-Holland zijn er veertien Natura2000-gebieden waarvoor de provincie eerste verantwoordelijke is. Door een aantal deskundigen is op basis van bepaalde criteria ooit aangewezen waarom dat Natura2000-gebieden zouden moeten worden. Wie die deskundigen waren en wat hun uitgangspunten waren, is niet in elk geval te achterhalen. Wél is te achterhalen op basis van welk habitattypen er soorten gebieden zijn aangewezen. Daarvoor werden Standaard Data Forms (SDF's) gebruikt, met daarin instandhoudingsdoelen. Houd je die oorspronkelijke SDF's tegen de huidige situatie aan -- dat kan, want daarvoor is een weliswaar moeizaam toegankelijke Nationale Databank Flora en Fauna (NDFB) met miljoenen waarnemingen beschikbaar -- dan valt je meteen de discrepantie tussen nogal wat oorspronkelijke doelen en de huidige situatie op. Soms nauwelijks zoals in de Eilandspolder, maar soms komt de huidige situatie totaal niet overeen met het oorspronkelijke SDF. Het meest in het oog springen Polder Zeevang, Putten en Abtskolk. Laatstgenoemde locatie is een tot natuurgebied omgevormde kleiput achter de voormalige Hondsbossche Zeewering. Het betreft een zeldzaam mooi plekje dat recent nog volledig omrasterd is om de vossen buiten te houden. Maar niet om de SDF-types te beschermen, want deze wonen er allang niet meer. Dat waren indertijd namelijk zeldzame smienten en koolganzen. Die zitten nu in Zeevang, waar ze op hun beurt de SDF-types

voor Zeevang -- kievit, wulp, plevier en grutto -- nagenoeg verdreven hebben.

Kortom, JA21 vindt het prima dat de Natura2000-plannen geüpdatet worden en dat mag ook best wat kosten. De heer Kohler meent dan echter wel dat alle oorspronkelijke instandhoudingsdoelen meegenomen dienen te worden. Erken dat sommige zaken gewoonweg niét haalbaar zijn, dat Natura2000 niet in beton gegoten is, dat de natuur zijn eigen gang gaat en dat we hooguit een beetje kunnen sturen. De subsidieverslaafden zullen het niet fijn vinden. De vogelaars bij Abtskolk daarentegen beslist wel; zij willen die ganzen helemaal niet terug. Dat men in Zeevang de ganzen eigenlijk ook niet wil, en graag de door ganzen verdreven kieviten, grutto's, wulpen en plezieren terug wil, verdient ook aandacht. Dat betreft echter weer een ander dossier, te weten Faunaschade waarop juist bezuinigd wordt. Wat dat laatste betreft, wenst JA21 de gedeputeerde veel wijsheid en succes. Eerlijk is eerlijk, want op de ganzenproblematiek heeft de heer Kohler ook geen antwoord. Kan men er echter wel op rekenen dat gedeputeerde de oorspronkelijke SDF's in de updating laat meenemen? De heer Kohler ontvangt hierop graag een antwoord van de gedeputeerde.

De **voorzitter** bedankt de heer Kohler (JA21) en hoopt dat de leerlingen van de les Burgerschap nog even aangehaakt blijven en ook naar de andere partijen luisteren.

Statenlid **Cardol** (GL) vindt het mooi dat de klas van de heer Kohler (JA21) meeluistert. Het is natuurlijk ook de vrijheid van de heer Kohler om een betoog te houden dat volgens Statenlid Cardol helemaal niet thuishoort bij de Kaderbrief. Laatstgenoemde probeert de heer Kohler derhalve te verleiden om het nog even toe te spitsen op de Kaderbrief. Want wat was zijn voorstel nu eigenlijk uit dat lange verhaal dat hij houdt over het afschuwelijke natuurbeheer dat hier blijkbaar in Nederland wordt gevoerd? Zit er een voorstel bij dat hij ten aanzien van de Kaderbrief, dus de begroting voor volgend jaar, zou willen doen? Statenlid Cardol meent namelijk dat het daarom gaat vandaag.

De **voorzitter** constateert dat de heer Kohler (JA21) technisch niet meer aanwezig is. Wellicht kan hij later in de PS-vergadering nog antwoord geven op de gestelde vragen.

Statenlid **Cardol** (GL) kan zich vinden in het voorstel van de voorzitter en gaat over tot zijn eigen bijdrage. Over de Kaderbrief als zodanig heeft hij vanuit de commissie NLG niet zo heel veel opmerkingen, behalve dat GroenLinks erg hecht aan de afspraken die zijn gemaakt om ook ruimte te scheppen voor voorstellen vanuit PS. Dat sluit dus aan op de tweede brief van GS d.d. 8 juni jl., waarin ook voorstellen vanuit die kant zijn gedaan. Statenlid Cardol zal een paar opmerkingen maken over de voorstellen die door andere partijen zijn gemaakt. Uiteraard gaat hij ook even in op zijn eigen voorstel.

Statenlid **Cardol** gaat als eerste in op het voorstel van het CDA over erfcoaches. GroenLinks vindt dit een zeer waardevol voorstel, mits de erfcoaches nadrukkelijk gebruikt worden om boeren te helpen bij de grote transitie in het landelijk gebied. De afgelopen drie jaar heeft Statenlid Cardol steeds gepleit om bij de gebiedsprocessen vooraf heldere doelen -- ongeacht of het nu om NNN, stikstof of bodemdaling gaat -- en randvoorwaarden vast te stellen. Vervolgens kan er dan met boeren en grondeigenaren in gesprek worden gegaan. Het heeft niet de voorkeur om meteen te dreigen met onteigening, ook al zal het een middel blijven dat nodig is. De inzet is om tegen boeren te zeggen: *"Als je hier wilt blijven boeren onder de gestelde voorwaarden, dan zijn we hartstikke blij met je. Wij gaan je dan helpen met advies, met geld, bij gesprekken met de bank,*

met vergunningen et cetera." In zo'n aanpak kunnen erfcoaches erg waardevol zijn en zijn er wellicht wel meer nodig dan nu door het CDA wordt voorgesteld. Misschien moeten deze coaches wel onderdeel worden van alle gebiedsprocessen, zoals die de komende jaren worden gevoerd. Statenlid Cardol is uiteraard benieuwd naar de reactie van het college.

De vier voorstellen van de Partij voor de Dieren vindt GroenLinks eigenlijk heel sympathiek. Het gaat in enkele voorstellen ook om redelijk overzichtelijke bedragen. Vanuit zijn natuurhart is de kickstart-motie favoriet bij Statenlid Cardol. Een structurele financiering voor de Natuur- en Milieufederatie zou GroenLinks op zich zeer terecht vinden. De partij is niet zo enthousiast over alle afschaffingen van boekjaarsubsidies en de overgang naar projectsubsidies. De afgelopen jaren is er wel voor die systematiek gekozen. Uiteraard moet een dergelijk voorstel voor structurele subsidie wel gerelateerd worden aan het budget voor projectsubsidies. Ook hiervoor verneemt GroenLinks eerst graag het commentaar van het college. Uiteindelijk laat GroenLinks de financiële afweging van alle voorstellen graag over aan haar financieel woordvoerder.

Dan het voorstel van GroenLinks over de grondwaterheffing. Op dit moment gaat het nog helemaal niet om geld, maar om het verschaffen van middelen die de provincie in staat stellen om iets meer te doen aan de crisis -- de gedeputeerde van Water ziet deze nog niet zo erg voor zich, maar GroenLinks gaat die wel degelijk een heel groot probleem vinden voor de komende jaren -- dan dat er op dit moment wordt gedaan. Wat dat betreft verwijst Statenlid Cardol naar de startnotitie voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied, die de commissie deze week ontvangen heeft. Daarin gaat het ook over waterkwaliteit en waterkwantiteit. Hij citeert: "*Waterkwantiteit (droogte en wateroverlast) is onderdeel van het Nationaal Programma Landelijk Gebied, voor zover noodzakelijk voor natuur en landbouw, immers zonder water geen natuur en geen landbouw.*" In het voorstel van GroenLinks wordt GS verzocht om even te onderzoeken wat mogelijk is rond de grondwaterheffing. Wat Statenlid Cardol betreft zou de opbrengst van de grondwaterheffing groter gemaakt kunnen worden. Die zou dan vervolgens kunnen worden ingezet voor met name maatregelen op het gebied van droogtebestrijding en klimaatadaptatie.

Statenlid Cardol heeft het voorstel van GroenLinks ambtelijk laten toetsen. In het ambtelijk advies staat het eerste punt, namelijk onderzoek naar mogelijkheden om de heffing te verhogen, te indexeren en uit te breiden. Dat is al gebeurd en dus overbodig. Dat is prima wat Statenlid Cardol betreft. Hij wijzigt dit punt in de motie graag in een formulering in de trant van: "*het college verzoeken de onderzoeksresultaten, die er dus blijkbaar al zijn, inclusief alle argumenten voor en tegen, te presenteren aan PS.*" Dat zou een prima invulling van dat punt kunnen zijn. Daarnaast vraagt Statenlid Cardol GS om op alle drie de punten ook de mogelijke uitbreidingen te presenteren. Dat betreft dan alle gebruikers van grondwater, dus ook grondwateronttrekkingen die nu vallen onder het gezag van de Waterschappen.

Het tweede punt, de meeropbrengst bestemmen voor droogtebestrijding en klimaatadaptatie, zou volgens het ambtelijk advies wettelijk niet uitvoerbaar zijn. Dat is echt onzin. De Waterwet stelt dat de heffing mag worden ingezet voor maatregelen die: "... *direct verband houdende met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van het onttrekken van grondwater.*" Gedeputeerde Staten in Noord-Brabant, waar onderhavig voorstel op dit moment ook voorligt en al bijna is aangenomen, komen ook tot de conclusie dat onttrekkingen aan het grondwater nadelige gevolgen kunnen hebben, zoals verdroging. De opbrengst van de heffing kun je daar dus voor aanwenden. Dat is binnen de kaders die de Waterwet stelt. Dat geldt ook voor maatregelen die

leiden tot verhoging van het grondwaterpeil, bijvoorbeeld door het opvangen en laten infiltreren van regenwater. Dat zijn dus maatregelen in het kader van klimaatadaptatie, zoals die onder andere in het voorstel van de ChristenUnie stonden.

Concluderend merkt Statenlid Cardol op dat hij het voorstel gaat aanpassen wat betreft het eerste punt, maar de rest van het voorstel blijft wat hem betreft recht overheid. Hij hoort heel graag hoe andere fracties hierover denken.

Mevrouw **Kuiper** (CDA) merkt het volgende op over de Kaderbrief. In de inleiding staat dat de voedselzekerheid niet direct in gevaar lijkt te komen. Echter, in de overzichten staan gestegen prijzen van bouwmaterialen, elektriciteit en brandstof. Deze zijn weliswaar meegenomen, maar dat geldt niet voor de gestegen prijzen van voedsel. De laatste weken is echt een flinke stijging van de prijzen voor voedsel, energie en andere zaken. Dat baart het CDA zorgen, zeker voor mensen die wat minder te besteden hebben en voor mensen met een modaal inkomen die te maken hebben met prijsstijgingen over de hele linie. Het CDA wil graag de toezegging dat gedeputeerde er rekening mee houdt bij het opstellen van de begroting voor 2023, indien de situatie tegen die tijd nog steeds hetzelfde is. Over de voedselzekerheid en het landbouwbeleid zal gesproken worden met gedeputeerde Zaal bij een ander agendapunt.

Voor het besteden van de financiële ruimte die aanwezig is ten gevolge van het positieve resultaat over 2021, heeft het CDA het voorstel om gedurende een periode van drie jaar een pilot te doen met erfcoaches. Voor een duurzame, toekomstbestendige landbouw en vitaal landelijk gebied is het belangrijk om boeren te helpen bij de invulling van de beleidsambities. Eenieder heeft kunnen zien en lezen wat voor effecten de afgelopen vrijdag gepresenteerde plannen voor stikstofreductie teweeg hebben gebracht. Overigens heeft het CDA onderhavig voorstel opgesteld nog voordat de plannen van het kabinet voor stikstofreductie bekend waren. Mevrouw Kapitein benadrukt dat CDA Noord-Holland het niet eens is met deze gepresenteerde stikstofplannen. De doelen zoals ze er nu liggen, hebben een te grote sociaal-economische impact op de boeren, het platteland en daarmee op heel Nederland. Het CDA wil ook graag bijsturing. Los hiervan worstelen veel agrarische ondernemers met vragen op het gebied van hun toekomst. Wel of niet investeren in duurzaamheid, natuurinclusieve landbouw, opvolging, financiële zorgen et cetera. De zorgen blijven niet altijd beperkt tot de bedrijfsvoerder en hebben regelmatig betrekking op het hele gezin, bijvoorbeeld in het geval dat een ondernemer grote investeringen moet doen met bijbehorende risico's, wanneer hij overweegt het bedrijf elders voort te zetten of als hij besluit de bedrijfsvoering rigoureuus te wijzigen, wat ook onzekerheid oplevert. Ook kan opvolging lastig zijn of kan het gezin besluiten om geheel te stoppen met het agrarisch bedrijf om een andere invulling te geven aan de locatie. De erfcoach probeert agrariërs te helpen met het maken van de juiste keuzes. De ervaringen van andere provincies met erfcoaches, zoals in Overijssel en Gelderland, zijn tot op heden succesvol gebleken. De overheid vraagt veel van de agrariërs. Het CDA hoopt dat PS van Noord-Holland dan ook een helpende hand uitsteken om hen te ondersteunen bij de uiteenlopende en dringende vraagstukken waarmee ze geconfronteerd worden. Zoals Statenlid Cardol (GL) noemde, is het aantal van drie erfcoaches misschien wel niet voldoende, maar dat zal in de discussie naar voren komen. Vooralsnog gaat het CDA uit van een bedrag van €375.000, maar er volgt nog een ambtelijke toetsing.

Ten slotte heeft mevrouw Kuiper een wat meer algemene vraag. Wat zijn de financiële gevolgen van deze opgave voor stikstofreductie voor de begroting en de meerjarenbegroting? Zou de gedeputeerde hierover iets kunnen aangeven?

Statenlid **Kostic** (PvdD) houdt het vandaag bescheiden met hooguit vier voorstellen. Het eerste betreft het geven van een financiële impuls aan projecten die bijdragen aan het vergroten van biodiversiteit in de bebouwde omgeving en het landelijk gebied, zoals projecten voor de aanleg van landschapselementen. Dit past helemaal in lijn met het recente Rli-rapport, dat eigenlijk ertoe oproept om dit te doen. Er is immers sprake van een biodiversiteitscrisis die net zo erg is als de klimaatcrisis.

Dan komt mevrouw Kuiper op de Handreiking bescherming dieren tegen extreem weer. Het wordt weer heerlijk zomers weer, maar dat gaat helaas al decennialang gepaard met heel veel dierenleed in de vorm van tienduizenden dieren in Noord-Holland die geen bescherming krijgen tegen de hitte. Bijvoorbeeld schapen krijgen al hittestress vanaf 23C°. De Partij voor de Dieren vraagt echt niet veel; slechts een vlotte en complete handreiking voor de bescherming van dieren tegen extreem weer. Wakker Dier kan daarbij helpen. Statenlid Kostic vraagt gedeputeerde om straks niet weer te zeggen: we wachten op landelijk beleid. Dan duurt het wederom decennia en zitten dieren weer in de ellende. Volgens Statenlid Kostic verdienen ze meer dan dat en op z'n minst onderhavig gebaar.

Het derde voorstel betreft een concrete vertaling van de provinciale ambities op dierenwelzijn. GS hebben prachtige ambities op het gebied van dierenwelzijn. Er komt steeds meer vordering in: inkoop, sponsorbeleid, Voedselvisie et cetera. De provincie doet derhalve haar best, maar het beleid is best wel verdeeld en niet overzichtelijk. Met onderhavig voorstel probeert de Partij voor de Dieren om daarin een stap te maken. De provincie heeft heel kundige ambtenaren.

Tot zover de zaken die geld kosten. Voorts zijn er nog twee zaken die Statenlid Kostic in de Kaderbrief benoemd wil hebben. Wat de kaders betreft zal de partij een amendement indienen om in ieder geval de dieren te benoemen en de provinciale inzet, niet alleen in de context van het doden, maar juist ook wat betreft de wijze waarop ze beschermd worden. Voorts wil de Partij voor de Dieren in de Kaderbrief een reflectie op de eventueel aanstormende watercrisis.

Tot slot sluit de Partij voor de Dieren volledig aan op het voorstel van GroenLinks. In Noord-Brabant wordt het zelfs al volledig toegepast. Het CDA-voorstel vindt Statenlid Kostic eigenlijk wel sympathiek. De Partij voor de Dieren heeft een vergelijkbaar voorstel ingediend in 2021 bij de begroting voor de Voedselvisie om twee transitiecoaches betreffende natuurinclusieve landbouw en eiwittransitie aan te stellen. Als het binnen de kaders die GroenLinks noemt gerealiseerd kan worden, werkt de Partij voor de Dieren heel graag samen met het CDA op dit punt.

De **voorzitter** bedankt de indieners voor hun toelichting en geeft het woord aan de overige Statenleden voor hun inbreng.

Eerste termijn

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) geeft aan dat haar fractie positief is over de motie van Statenlid Cardol (GL). Net zoals hij zei over het eerdere voorstel van de ChristenUnie over regenwateropvang en het hergebruik van douche- of grijswater, meent mevrouw Hoogendoorn dat er echt iets moet gebeuren rondom water. De grondwaterheffing past daar zeker in, teneinde middelen te creëren om daar wat mee te doen.

De ChristenUnie is ook positief over het voorstel voor de erfcoaches. Zij heeft het hier in de commissie al vaker met het CDA besproken. Het is een heel goed idee om daar op dit moment in te investeren. In de afgelopen twee jaar is er zo veel gebeurd rondom het boerenbedrijf, dat het echt een heel juiste beslissing is om daar iets meer voor opzij te zetten.

Mevrouw Hoogendoorn is vooral benieuwd naar de laatste motie van de Partij voor de Dieren rondom de bescherming van dieren tegen extreem weer. Het is de bedoeling om als aanjager tegen de gemeenten te zeggen: ga eens kijken waar dat nou misloopt. Mevrouw Hoogendoorn ziet kleine perceeltjes waar in de zomer circa tien koeien op staan, die een grote kastanjeboom hebben om onder te schuilen tegen de zon en regen. Wil de Partij voor de Dieren daar nog verder op ingaan?

De **voorzitter** stelt voor dat de Partij voor de Dieren in tweede termijn reageert op de vragen.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) meent dat voorliggende Kaderbrief duidelijk en prettig leesbaar is. Zorgelijk is de onzekerheid aangaande de prijsstijgingen en de indexaties. De Partij van de Arbeid begrijpt dan ook de prudentie van het college van GS. Zij kan de ontwikkelingen nog maar moeilijk overzien en heeft mede daardoor nog geen eigen wensen of plan opgesteld. De Partij van de Arbeid beziet in dat licht ook de voorstellen van de drie andere partijen. Mevrouw Jellema komt hier later nog op terug.

Mevrouw Jellema heeft nog een paar andere opmerkingen. In de opmerking over de vermeende donkerrode indicatoren -- dat zijn de negatieve ontwikkelingen die men aanduidt -- staat dat het aantal passagiers op Schiphol in 2020 sterk gedaald is ten opzichte van 2019, door coronamaatregelen. Van de Partij van de Arbeid mag deze indicator naar donkergroen worden overgeheveld. Dat zal gedeputeerde vast niet doen, maar dan is het maar opgemerkt. Het is dan ook opmerkelijk dat de technische vraag over dezelfde indicator ook al is gesteld door de heer Zaal (PvdA) én de heer Roosendaal (VVD), wat mevrouw Jellema hoopvol stemde. Dat geldt overigens ook wat betreft de technische vraag van de heer Roosendaal (VVD) over de lager en gemiddeld opgeleiden in de brede welvaartsmonitor. Hij vraagt waarom daarin alleen de hoger opgeleiden zijn opgenomen. Dat doet de Partij van de Arbeid deugd, want juist de lager en gemiddeld opgeleiden zijn heel belangrijk voor de economie.

Het volstrekt nietszeggende antwoord van GS op de technische vragen over de indicatoren (of ze rood of groen zijn) stemt de Partij van de Arbeid wel een beetje treurig. Misschien kunnen GS daar iets meer uitleg over geven.

In het rijtje donkergroen (positieve indicatoren) wordt gesproken over de stikstofuitscheiding door de landbouw. Noord-Holland zou tot de provincies behoren met een gemiddeld lagere stikstofuitscheiding dan elders. Dat vertaalt zich dan ook in de brief van 10 juni jl. van minister Van der Wal, waarin Noord-Holland en Noord-Holland Noord er qua gebiedsopgaven relatief genadig vanaf komen.

Wat betreft de gebiedsopgaven en gebiedsgerichte aanpakken meent de Partij van de Arbeid dat men het er snel weer met elkaar over moeten hebben. Hoe schiet een en ander op? Gedeputeerde Rommel deelde er al iets over mee aan het begin van de vergadering. Daarmee heeft ze al een tipje van de sluier opgelicht. De Partij van de Arbeid zou echter graag zien hoe de (niet-)vorderingen

zich verhouden tot de brieven van de bewindslieden Van der Wal en Staghouwer. Het CDA heeft daar ook in de rondvraag (agendapunt 16) het nodige over gesteld.

De Partij van de Arbeid is er geen voorstander van om een zoveelste technisch briefing of BOT-overleg te organiseren en stelt voor om in september dan wel op een ander moment in de resterende Statenperiode echt met informatie te komen die aangeeft hoever de provincie er eigenlijk in staat. Wat kan reeds worden afgevinkt in de gebiedsgerichte aanpak en in de gebiedsgerichte processen? Het is namelijk de hoogste tijd dat er helderheid komt over waar de provincie Noord-Holland staat.

Toevalligerwijs gaf gedeputeerde Stigter hedenmorgen een interview op Radio 1 aan mevrouw Kersseboom, die het had over een spreekwoordelijke "bal" die ergens ligt. Waar ligt die bal? Wie moet er een schop tegenaan geven? En wie gaat dat als eerste doen? Snelheid is geboden.

In de Kaderbrief is er ook nog aandacht voor de sterk stijgende faunaschade. Dit is reeds besproken.

Een laatste vraag betreft de transitie naar Groen Steel bij Tata. GS gaan ervan uit dat de extra kosten voor de VTH-taken door het Rijk zullen worden gedragen. Als het Rijk dat nou niet of slechts partieel doet, wat doet de provincie dan?

Aan het begin van haar betoog gaf mevrouw Jellema reeds aan dat de Partij van de Arbeid de prudentie van de financiële uitgangspunten van dit college begrijpt. Zij is daar zelf ook beducht voor. Voor de grondwaterheffing heeft mevrouw Jellema een vraag aan GroenLinks. Zij begrijpt de gedachtenrichting, maar gaat het nu weer opleveren dat ook mensen met een kleine portemonnee toch ook weer een stukje heffing gaan krijgen? Moet het niet veel meer aan de kant van de grootverbruikers worden opgeduwd.

De erfcoaches is een heel sympathiek initiatief. Mevrouw Jellema sluit wel volledig aan bij de woorden van GroenLinks, die het dan wel wil bezien in het kader van coaches die de boer helpen bij de transities.

De Partij van de Arbeid moet zich binnen de fractie nog buigen over het voorstel van de Partij voor de Dieren. Mevrouw Jellema roept nog wel in herinnering het idee van de Natuur- en Milieufederatie om van projectfinanciering terug te gaan naar boekjaarsubsidies. In een vorige Statenperiode heeft de provincie dat om niet onbelangrijke redenen zo in het vat gegoten. Als het anders moet, moet er misschien toch wat nader naar gekeken worden en een wat gefundeerdere discussie over worden gevoerd dan nu één-twee-drie weer terug te gaan, wat ook weer heel veel precedenten schept naar een boekjaarsubsidie, terwijl de provincie *for all the good reasons* indertijd naar deze manier van subsidieverstrekking zijn overgegaan.

Mevrouw **Kapitein** (D66) meent dat deze Kaderbrief zich kenmerkt door een grote terughoudendheid voor nieuw beleid, gezien de grote onzekerheden over de macro-economische ontwikkelingen en transities en gezien de uitvoering van reeds ingezet beleid op de grote opgave die de provincie nu al heeft. De samenwerking met het Rijk op de grote transitieopgave stikstof, energie en woningen verandert de komende tijd. Dit werd vrijdag 10 juni jl. al duidelijk met de brief van de minister. Het wordt scherper en uitdagender. Het Rijk wordt steeds duidelijker in zijn

doelen, wensen en eisen. Daar heeft het ook geld voor over, dus samengevat met regels en pegels. De provincies mogen en moeten dit binnen de kaders gaan uitvoeren. De vraag is of zij hier goed op voorbereid zijn. Mevrouw Kapitein meent dat het voor de Staten lastig is om dit te overzien. Zij wil het college meegeven dat indien het hulp nodig heeft, D66 graag bereid is om er constructief en meewerkend mee om te gaan.

Er is gewoonweg veel te doen en gelukkig heeft de provincie al veel in werking gezet. Het opzetten van de gebiedsgerichte aanpak is hierbij cruciaal en D66 steunt deze ook. Het verder uitbouwen hiervan heeft daarom een hoge prioriteit. Dat is geen nieuw maar bestaand beleid. D66 wil daar geen vertraging in oplopen door nu andere prioriteiten te gaan stellen. De partij is derhalve terughoudend richting nieuwe en andere voorstellen.

De provincie trekt nu extra geld uit voor de uitvoering van het stikstofbeleid. Natuurlijk is D66 hiertoe bereid. Maar tot nu toe zijn er nog niet heel veel concrete resultaten zichtbaar. Wanneer verwachten GS deze wél te krijgen in Noord-Holland? Wat voor soort resultaten betreft het dan, en waarmee?

D66 is het er erg mee eens dat de provincie van het Rijk een bijdrage krijgt voor de VTH-taken van Tata Steel. Die zijn zo fors toegenomen en doet Noord-Holland niet alleen voor de eigen provincie. Maar wat gebeurt er nou als de provincie de bijdrage van het Rijk niet zou krijgen?

Bij de jaarrekening heeft mevrouw Kapitein een opmerking gemaakt over de positie van het onderwerp landbouw in alle programma's. Zou een en ander niet anders kunnen worden meegenomen in de begroting, bijvoorbeeld door een opsplitsing in grondgebonden landbouw bij groene natuur en niet-grondgebonden landbouw bij economie?

De implementatie van SWUNG-2 gaat starten. Dat vindt D66 heel mooi. De partij hoopt en verwacht dat deze gaat leiden tot een forse reductie van de geluidsoverlast.

D66 wil ook nog even ingaan op de gedane voorstellen. Met haar definitieve oordeel wil zij weliswaar nog even wachten totdat helder is hoe de financiële ontwikkelingen uitpakken, op dezelfde manier als GS hebben gedaan met hun aanvullende voorstellen in de latere brief die zij hebben gestuurd. Mevrouw Kapitein geeft wel alvast aan hoe D66 er inhoudelijk tegenover staat.

De reactie van het college over de grondwaterheffing is duidelijk. Deels wordt het al gedaan en voor de rest mag het niet, hoe sympathiek ook. D66 is het helemaal eens met de andere partijen die zeggen dat Noord-Brabant het wel doet en zich afvragen wat dan het verschil is tussen Noord-Brabant en Noord-Holland. Misschien zijn er toch wel wat mogelijkheden, zoals heer Cardol (GL) ook heeft aangegeven.

D66 staat sympathiek tegenover het idee van de erfcoaches. Het kwam mevrouw Kapitein echter zo bekend voor. Is het wellicht al onderdeel van de huidige plannen? Zit het al in de gebiedsgerichte aanpak of in andere plannen? Zo niet, dan sluit D66 aan bij GroenLinks, de Partij van de Arbeid en de Partij voor de Dieren, met gelijk de opdracht om het beleid te gaan realiseren en te helpen met de transitie.

Mevrouw Kapitein komt op het voorstel van de Partij voor de Dieren inzake dierenwelzijn. Misschien

is een nieuwe beleidsindicator geschikter dan een doel. Het is de vraag of het provinciale aandeel in dierenwelzijn groot genoeg is om daar een heel apart hoofdstuk voor op te gaan zetten.

D66 staat voorts sympathiek tegenover de kickstart van natuurinclusief. Wel resteert de vraag over de financiering. D66 heeft derhalve nog een tip en een suggestie. Zou het misschien gefinancierd kunnen worden uit het Landschapsfonds. Zojuist werd al gevraagd of het Landschapsfonds wel volledig benut wordt. Misschien past dit er ook heel mooi bij en zou het daaruit gefinancierd kunnen worden. Bij de Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland staat D66 open voor projecten, maar zij is heel terughoudendheid voor structureel geld, zoals andere partijen ook al hebben aangegeven. Het is niet voor niets dat het veranderd is in het verleden. Zouden de projecten ook nog onderdeel kunnen zijn van de gebiedsgerechte aanpak?

Volgens D66 is de handreiking inzake de bescherming van de dieren al eerder aan de orde geweest. De Partij voor de Dieren heeft dit ook aangegeven. Er is toen gezegd dat het een zaak is van de dierhouders zelf. Het betreft universele problematiek. Als er één organisatie is die hierover een mooie notitie gaat maken, ongeacht of dat nou landelijk of via Wakker Dier gaat, dan kan die verspreid worden onder de gemeenten. D66 heeft haar twijfels over de rol van de provincie hierbij.

Mevrouw **De Groot** (SP) geeft aan dat er van haar fractie nog geen voorstellen zijn ingediend. De SP is eigenlijk ook niet zo heel ontevreden over de Kaderbrief. Zij heeft nog wel een paar opmerkingen over de VTH-taken en Tata Steel. Er moet in 2023 €1,65 miljoen worden toegevoegd aan de inhoudelijke beleidsvoorstellen en in zowel 2024 als 2025 nog eens €0,56 miljoen. De provincie en de belastingbetaler worden belast met het controleren en handhaven bij deze grootvervuiler. En dat terwijl de winst van Tata die tegen de plinten klotst naar de aandeelhouders in India gaat, en dat daarbovenop nog een grote winstuitkering aan de werknemers kon worden gedaan. Het is niet zo dat de SP het de werknemers misgunt. Integendeel, hun gezondheid wordt ook bedreigd door hun werkgever en daar mag iets tegenover staan. De SP is erg benieuwd of gedeputeerde nog meer kansen ziet om het uitvoeren van de VTH-taken op Tata Steel te verhalen. Welke kansen ziet hij? Kan hij een en ander uitgebreid laten onderzoeken?

Voorts wil de SP haar zorgen uiten over het woningtekort, de betaalbaarheid van woningen, het grote percentage bebouwd terrein, de afname van de biodiversiteit, de weinige natuur die er voor de Noord-Hollander beschikbaar is en de fijnstofemissies (stikstof, water e.d.). Het klinkt tegenstrijdig, maar dat is het niet. Inwoners van Noord-Holland hebben voor hun welzijn, gezondheid en welbevinden meer van alles nodig. De SP is ervoor om alles in goede banen te leiden. En wie weet, doet zij hiertoe nog wel een paar goede voorstellen.

De heer **Roosendaal** (VVD) sluit zich wat betreft een reactie op de moties aan bij de inbreng van D66, met daarbij de opmerking dat de VVD het voorstel van de CDA zonder de beperkingen interessant vindt.

De heer Roosendaal heeft van alles te vinden over de indicatoren, maar hij weet reeds dat de reactie van het college zal zijn dat een en ander in de FBE zal moeten worden ingebracht.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord achtereenvolgens aan de gedeputeerden voor hun beantwoording:

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA):

Gelet op het vertrek van gedeputeerde Pels (GL) neemt gedeputeerde Olthof de komende periode ook de portefeuille Financiën waar. Hij zal derhalve eerst in algemene vanuit financieel oogpunt reageren en daarna even kort vanuit zijn portefeuille Gezondheid, Leefbaarheid en Milieu. Daarna zullen de collega's verder ingaan op een aantal punten.

Er zijn een aantal opmerkingen gemaakt over de financiën. Het college heeft heel bewust gemeend om de €8,7 miljoen op dit moment niet in te vullen. Het is geen kwestie van: we hebben geld over, dus we doen er iets mee. GS hebben ook netjes laten zien wat op dit moment niet ingevuld is. Dat zijn geen luxe programma's, maar gewoon ook noodzakelijke punten (indexatie, afspraken met gemeenten). Toch heeft het college gemeend om daar op dit moment geen invulling aan te geven. Enerzijds is er het financiële beeld vanuit de Rijksoverheid met meicirculaire en de contourennota, die voor de zomervakantie nog moet komen en die ook op langere termijn zal aangeven hoe het financiële beeld voor de provincie en de gemeenten eruit gaat zien. Maar ook de door het CDA aangekaarte voedselcrisis en eventuele (toekomstige) "*voedselarmoede*", laten zien dat er macro-economisch heel veel beweegt. Dan kun je op dit moment heel druk gaan praten over moties met geld en wat er al dan niet moet worden gedaan. Of je zegt: misschien moeten we nog even wachten tot het financiële beeld wat stabiel is en dat er daar een beter beeld van is, waarna dan een betere afweging kan worden gemaakt. GS adviseren dan ook om op dit moment bij de Kaderbrief in ieder geval niet met financiële claims te komen, maar te kijken hoe dat uiteindelijk bij de begroting -- dan zal de definitieve keuze moeten worden gemaakt -- kan worden verzilverd. En wat is daar dan wel en niet mogelijk? Het is vooral de bedoeling geweest om er prudent mee om te gaan. En gelet op alle onzekerheden die er zijn, is besloten om even pas op de plaats te maken. Als het financiële beeld stabiel is, zal er na de Kaderbrief, na de zomervakantie met elkaar wat breder en beter over worden gesproken. Dat is de afweging die het college heeft gemaakt, gelet op alle onzekerheden die er zijn.

Gedeputeerde Olthof heeft nog twee algemene punten. De Natuur- en Milieufederatie is al een aantal keren genoemd. Een paar jaar geleden is bewust de keuze gemaakt om niet vooraf een vast bedrag te betalen, maar dat eigenlijk na dienstverlening te doen. Vanuit de verschillende programma's wordt er met de Natuur- en Milieufederatie gesproken om te kijken op welke manier zij een bepaald programma kunnen gaan draaien en hoe zij daar uiteindelijk ook voor betaald kunnen krijgen. Soms lukt dat, maar soms nog niet. GS zijn daar regelmatig over in gesprek. Vrijdag 10 juni jl. heeft gedeputeerde Olthof zelf ook nog contact gehad met de Natuur- en Milieufederatie.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) bedankt gedeputeerde Olthof voor diens beantwoording, die in lijn ligt met hetgeen zij zojuist heeft gezegd. Het goede nieuws van dit voorstel van de Partij voor de Dieren is natuurlijk wel dat deze projectfinanciering ook een keer geëvalueerd zal worden. Gebeurt dat ook in de gesprekken die gedeputeerde heeft met de Natuur- en Milieufederatie? Of moet dat meer een structurele manier of een geëigend tijdstip gebeuren? Misschien geldt dat niet alleen voor deze organisatie, maar ook voor andere die zijn overgegaan naar projectfinanciering.

Gedeputeerde **Olthof** kan er twee dingen over zeggen. In het college wordt erover gesproken. Voorts spreekt gedeputeerde daar regelmatig zelf over in de gesprekken die hij met de Natuur- en Milieufederatie heeft. Als een bepaald project bijvoorbeeld niet naar de Natuur- en Milieufederatie

gaat, legt hij ook uit waarom dat niet gebeurt. De Natuur- en Milieufederatie pakt de handschoen dan op en kijkt naar haar eigen performance in de trant van: "*Wat is onze positionering daarin en wat kunnen we verbeteren om misschien wél in aanmerking te komen voor projecten?*" Daar wordt dus zeker over gesproken.

Het splitsen van programma's vindt gedeputeerde wat ingewikkeld, omdat er bij de coalitiegesprekken gekozen is voor een bepaalde structuur van de programma's. Het lijkt hem derhalve niet verstandig om daar nu nog in te gaan knippen. Gedeputeerde raadt aan het mogelijkst mee te nemen naar een nieuwe Statenperiode en nieuwe coalitie, mocht alsdan nog de behoefte bestaan om erin te knippen of aanpassingen aan te brengen.

Over de luchtvaart kan gedeputeerde kort zijn. Er is uiteindelijk een keuze gemaakt op basis waarvan de criteria worden getoetst. Voor de luchtvaart zijn de hubfunctie en de passagiersaantallen bepalend. Daarin wordt een enorme afname gezien. Als men van mening is dat er een andere indicator moet gaan komen, dan moet er bekeken worden wat deze zal moeten inhouden en wat het effect daarvan op het milieu en de gezondheid is. Er is uiteindelijk geoordeeld in de geest van hetgeen waarvoor de indicator bedoeld is.

Het moet mevrouw **Jellema** (PvdA) toch van het hart dat als je het begrip "*brede welvaart*" omarmt, hetgeen de provincie heeft gedaan, je niet alleen maar naar aantallen kunt kijken in de trant van: "*Het is dan zo zielig voor zo'n maatschappij dat we minder economie hebben.*" Je moet dan vooral ook gaan kijken naar al die neveneffecten. Het is nu alweer zichtbaar op Schiphol. Gedeputeerde heeft daar waarschijnlijk ook geen panacee voor, maar het is toch op z'n minst opmerkelijk dat je dat alleen maar onder de "*roden*" schaart en toch ook niet een heel klein beetje de "*groenen*" hierbij kunt bedienen als indicator?

Gedeputeerde **Olthof** wil niet in de verleiding komen om nu een brede discussie over Schiphol en de effecten te voeren. Mevrouw Jellema (PvdA) stelt een heel concrete en technische vraag waarom deze op "*rood*" staat. Daarvoor verwijst gedeputeerde uiteindelijk naar de uitgangspunten die voor deze indicator gelden. Gedeputeerde wil graag met de Statenleden spreken over het uiteindelijke effect van Schiphol en het aantal vluchten op de gezondheid, het milieu e.d. Hij meent echter dat dit op een ander moment dient te geschieden. Gedeputeerde kan niet op alle indicatoren een eigen interpretatie geven. Dat moet dan breder met elkaar worden besproken.

Voorts vroeg mevrouw Jellema (PvdA) naar de transitie naar Groen Steel bij Tata en de extra kosten die daarmee gemoeid zijn. Gedeputeerde Stigter (GL) zal dadelijk ingaan op één aspect, te weten de rol van de Rijksoverheid in de klimaatprogramma's. De andere vraag die gesteld is, gaat over de meerkosten. Deze zijn nu nog niet ingevuld, omdat enerzijds vanuit het Rijk bekeken wordt wat de bijdrage zou kunnen zijn. Anderzijds wordt ook gekeken bij de Omgevingswet of er mogelijkheden voor leges zijn. Mevrouw De Groot vroeg hier ook naar. Dat betekent dat de provincie uiteindelijk ook leges gaat heffen op de vergunningaanvragen. Dát zou de juiste manier zijn om Tata en ieder ander bedrijf dat een vergunning aanvraagt ervoor te laten betalen. Gedeputeerde ziet op dit moment geen mogelijkheden om nog eens te zeggen: "*We gaan op een andere manier nog een extra bijdrage van Tata vragen om de vergunning aan te vragen.*" Het VTH-traject is de verantwoordelijkheid van de provincie. Als de bijdrage van het Rijk overigens niet komt, kan een Omgevingsdienst een vergunningsaanvraag naast zich neerleggen. Vanuit de opdracht en basis van wetgeving moet de OD de aanvraag in behandeling nemen. De vraag is echter hoe dat gefinancierd

wordt. De provincie en het Rijk hebben daar een rol in, en er kunnen straks leges worden geheven. Teneinde niet op de zaken vooruit te lopen, zijn de meerkosten derhalve nog niet ingevuld.

Beantwoording door gedeputeerde **Loggen** (VVD):

Gedeputeerde Loggen meent dat het zwaartepunt van de vragen over zijn portefeuille bij Statenlid Cardol (GL) ligt. Daarnaast werd hij door JA21 aangesproken als "VVD-bestuurder". VVD-bestuurders in dit land zien de complexiteit van de opgaven waarvoor de provincie staat heel duidelijk voor ogen. Complexe vraagstukken vragen niet om eenvoudige oplossingen, maar om uitgebalanceerde oplossingen die antwoord geven op de uitdaging waarvoor men staat. Oplossingen als *"Ik pas in mijn jas, mijn jas past in mijn tas en daarom pas ik ook in mijn tas"* zijn niet op z'n plaats. Die werken niet en passen evenmin binnen het bestel dat men kent. Het zijn serieuze onderwerpen en serieuze bedreigingen en daar hoort een serieus antwoord op te komen. Ook daar staan VVD-bestuurders voor.

Wat de vragen van Statenlid Cardol (GL) betreft, acht gedeputeerde het verstandig om iemand van zijn dienst te vragen om contact met hem op te nemen en een aantal zaken naast elkaar neer te leggen. Als gedeputeerde even heel plat kijkt naar de tekst die voorligt, constateert hij dat een en ander deels al wordt gedaan en dat men deels belemmerd wordt door wetgeving. Hij acht het goed om de beelden nog even goed naast elkaar te zetten. Hij is bereid om mee te denken en mee te kijken, maar wel binnen de kaders van de wet. Het beeld dat zich aan gedeputeerde opdringt, is dat er al heel veel wordt gedaan. De provincie loopt al tegen de grenzen van artikel 7.7 van de Waterwet op of zit ertegenaan. Er kan ook nog even gekeken worden naar het onderzoek waaraan gerefereerd werd. Daartoe behoeft geen motie te worden ingediend. Als GS de informatie hebben waarom Statenlid Cardol (GL) vraagt, dan kan men dat gewoon aan gedeputeerde vragen en wordt de informatie verschaft. Maar nogmaals, de kortste klap die kan worden gegeven, is door contact te laten opnemen met Statenlid Cardol (GL), het uit te lijnen. Dan komen vanzelf de verschillen in beeld met wat Statenlid Cardol beoogt en wat er mogelijk is. In de verdere uitwerking kan men daar het verdere gesprek over voeren. Dat lijkt gedeputeerde het meest verstandig.

Beantwoording door gedeputeerde **Stigter** (GL):

Gedeputeerde Stigter complimenteert allereerst mevrouw Jellema (PvdA) vanwege het feit dat zij vanmorgen om 7.00 uur al wakker was om het radio-interview met gedeputeerde te beluisteren. Zij vroeg wat gedeputeerde bedoelde met de *"bal"*. Gedeputeerde Stigter was op de radio vanwege zijn verantwoordelijkheid als voorzitter van de Bestuurlijke commissie Stikstof. Overigens is gedeputeerde Rommel de verantwoordelijke Stikstof binnen de provincie Noord-Holland. Het kabinet heeft vrijdag 10 juni jl. de richtinggevende doelen vastgesteld, op basis waarvan de provincies de bal oppakken in hun gebiedsprogramma's en gebiedsgerichte processen. Gedeputeerde heeft er tegelijkertijd bij aangemerkt dat dat spel met de *"bal"* alleen gespeeld kan worden als het Rijk over de brug komt met de bijbehorende randvoorwaarden en instrumenten teneinde het te kunnen waarmaken.

Ten aanzien van de financiering van Groen Staal heeft gedeputeerde een aanvulling op hetgeen collega Olthof (PvdA) heeft aangegeven. Een en ander is heel duidelijk bepaald rondom de klimaatafspraken, waar Groen Staal eigenlijk een antwoord op is vanuit Tata. Het wordt gefinancierd door de sector zelf (lees: het bedrijf Tata), aangevuld door de rijksoverheid. Daar maakt die €35 miljard, die in het coalitieakkoord beschikbaar is gesteld, onderdeel van uit. Vervolgens wordt het vertaald in de maatwerkafspraken die het kabinet maakt met de betreffende

en verschillende industrieën, waaronder Tata.

Ten aanzien van het VTH-deel heeft het college ook gezegd (en in kaart gebracht) dat er op basis van de klimaatafspraken een behoorlijk extra beslag zal worden gelegd op de VTH-taken van alle decentrale overheden (gemeenten en provincies). Om die reden hebben de decentrale overheden aangegeven dat die VTH-taken moeten worden meegenomen in de herijking van de uitvoeringskosten voor het Klimaatakkoord. Er heeft al een "*artikel 2*"-onderzoek plaatsgevonden over de uitvoering van het Klimaatakkoord in 2020. Dat ging vooral over de RES en de warmtetransitie. Inmiddels is men een paar jaar verder en is duidelijk dat met name het VTH-deel heel groot zal zijn. Vandaar wordt in de actualisatie dit pakket meegenomen. Tegen de SP merkt gedeputeerde Stigter op dat het helpt als de Omgevingswet wordt aangenomen, aangezien door de provincie op grond daarvan leges kunnen worden geheven. Wellicht kunnen de partijen daar nog iets aan gaan doen in de Eerste Kamer, aangezien daar nog een discussie gaande is (onder andere met de SP).

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):

Gedeputeerde Rommel neemt ook een paar vragen mee die aan haar collega Zaal (D66) zijn gericht. De heer Kohler (JA21) stelde een heel technische vraag over het SDF. Deze zou gedeputeerde graag schriftelijk laten beantwoorden.

Voorts is er gesproken over stikstof. Mevrouw Jellema (PvdA) gaf aan niet direct behoefte hebben aan een technische briefing. Gedeputeerde Rommel zou de commissie toch willen voorstellen om in september een technische briefing te organiseren, aangezien er nogal wat op de provincie afkomt. Daarna willen GS ook graag wat breder spreken over wat er bereikt en gedaan is. Dat kan bij het Programma Natuurnetwerk (PNN). Het PNN heeft een en ander op een andere manier opgesteld en vastgesteld. Er komt nu ook meer informatie, waarover breder met elkaar gesproken kan worden.

Mevrouw Kapitein (D66) heeft ook over stikstof gesproken. Zij informeerde naar de concrete resultaten. Gedeputeerde Rommel wijst erop dat het een hele grote opgave is. Er moet met heel veel partijen aan de slag worden gegaan. Gedeputeerde is met de industrieën in gesprek. Daar komen aardig wat resultaten uit, maar dat heeft langere tijd nodig. Er worden nu ook wat zaken in kaart gebracht. Als je bijvoorbeeld woningen van het aardgas afhaalt, dan is dat het deeltje wat PS heeft vastgesteld uit "*overig*", dat bijdraagt aan de stikstofreductie. Dat kan behoorlijk wat bijdragen. Gedeputeerde wil dat ook in kaart hebben om de Staten dat te kunnen laten zien. Ook daar gebeuren er dingen. Ook de industrie kan dat soms inzichtelijk maken. Gedeputeerde wijst in dezen op de afvalcentrale die meehelpt met geothermie. Kortom, gedeputeerde Rommel gaat een en ander in kaart brengen. Er zijn echter heel veel bewegingen en die gaan niet snel. Dat is ook de reden waarom het Rijk nog aan de lat staat, onder meer wat betreft de scheepvaart en het onderzoek dat de provincie Noord-Holland gaat doen naar de ammoniak uit zee, die ook een heel belangrijke bron vormt. De komende tijd gaat een en ander vallen, maar het is gewoon een heel grote opgave.

Daarbij zal ook het intern salderen, dat nu niet vergunningplichtig is, helpen. Het zou heel fijn zijn als de minister daar ook stappen in gaat zetten door het weer in de vergunningplicht te trekken. Gedeputeerde Rommel hamert er in IPO-verband steeds op dat provincies registreren wat zij voor de natuur doen. Anders ziet men het niet. Stikstof is niet iets wat de lucht ineens anders doet kleuren. Gedeputeerde wil het zo graag in kaart brengen. Zij heeft de minister derhalve gevraagd om ervoor te zorgen dat het ook landelijk geregeld wordt. Dan kun je ook in je eigen provincie

bekijken waar die stikstofreductie is gerealiseerd.

D66 heeft ook gevraagd naar het Landschapsfonds. Gedeputeerde zal daar dadelijk op terugkomen bij de vraag of de erfcoaches daaruit betaald kunnen worden.

Het Landschapsfonds heeft -- om die reden hoopt gedeputeerde dat de commissieleden aanwezig zullen zijn bij het werkbezoek aan de Westeinderscheg -- best een lastige start gehad, omdat de gemeenten aan cofinancieringen moeten en doen en hun werk daar moeten inzetten. Er komt echter een versnelling aan. In het najaar zal gedeputeerde daar de resultaten van meegeven, maar ook bij het werkbezoek aan de Westeinderscheg zal het meegenomen worden.

Gedeputeerde Rommel komt thans op de moties. De Handreiking dieren extreem weer zou gedeputeerde ontraden. Dat is een taak van de eigenaar. De provincie kan wel op de platforms voor de Voedselvisie en Groen Kapitaal aandacht besteden aan goede voorbeelden. Een handreiking wordt echter een papieren tijger.

Het dierenwelzijn in de doelenboom zou het college willen ontraden. Gedeputeerde vindt het juist fijn dat dierenwelzijn verspreid is over verschillende dossiers en dat het niet bij bijvoorbeeld één persoon is ondergebracht. Dan lijkt het namelijk net alsof het afgehandeld is. Het moet volgens gedeputeerde juist in alle beleidsvelden terugkomen en dus ook in alle onderdelen van de begroting moet aan dierenwelzijn worden gewerkt.

De kickstart Natuurinclusief acht gedeputeerde overbodig. Aan landschapselementen zoals in de motie gevraagd wordt, wordt al gewerkt. Gedeputeerde noemt bijvoorbeeld de Bossenstrategie. Ook voor beheer is subsidie beschikbaar via het SNL.

Er is op andere dossiers al eens gesproken over erfcoaches. Gedeputeerde Staten vinden dit een heel goed voorstel. Op dit moment zou het college het graag even willen aanhouden. De minister heeft er in zijn brief van 10 juni jl. ook al over gesproken. De provincie is er dus al mee bezig in de Voedselvisie, in het Landbouwportaal en in de gebiedsgerichte aanpak. Gedeputeerde stelt voor om even aan te kijken hoe het loopt, waarna een voorstel kan worden gedaan. Gedeputeerde heeft immers al toegezegd dat er in de gebiedsgerichte aanpakken mee gewerkt zal worden.

Gedeputeerde Rommel heeft nog een punt ten aanzien van de stikstofreductie en de financiële gevolgen. De brief van de minister is recentelijk ontvangen. Welke gevolgen daaruit komen, is nog niet bekend en is voor een groot deel aan het Rijk. De provincie heeft vanuit deze optiek ook aan het Rijk gezegd: om de stikstofreductie te kunnen versnellen, zou zij graag soepeler en makkelijker met de uitkeringen kunnen omgaan. Iedere keer moeten allerhande projecten worden aangeleverd. Hierover zijn de provincie en het Rijk met elkaar in overleg, maar op dit moment kan gedeputeerde daar nog geen helderheid over geven.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerden voor hun beantwoording in eerste termijn en constateert dat er behoefte is aan een tweede termijn.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) heeft een punt van orde. Er waren enkele vragen gesteld aan de indieners van de voorstellen. Komen deze in tweede termijn aan de orde?

De **voorzitter** kan zich vinden in de suggestie van mevrouw Jellema (PvdA). Er zijn vragen gesteld over de ingediende plannen. Kunnen degenen die de plannen hebben ingediend daar zo mogelijk in tweede termijn op ingaan? Mocht dat niet lukken, dan wellicht op een later moment.

Tweede termijn

Statenlid **Kostic** (PvdD) merkt veel steun voor een groot deel van haar voorstellen. De partij zal haar best doen om het verder toe te lichten. Statenlid Kostic komt heel kort op het voorstel om de dierenwelzijnsdoelen beter zichtbaar te maken in de jaarstukken en de begroting etc. De ambtenaren weten heel goed hoe zij dit zouden kunnen doen. Daar kunnen ze eventueel ondersteuning van een externe voor gebruiken. Gedeputeerde Rommel erkent dat het goed is dat het in verschillende dossiers wordt meegenomen. Laat het dan ook duidelijk zien. Laat het in ieder geval terugkomen. Nu staat het nergens, terwijl de provincie heel mooie ambities op verschillende beleidsterreinen heeft. Het zou bijvoorbeeld kunnen in de vorm van een paragraaf. Statenlid Kostic is graag bereid dit verder uit te werken met de ambtenaren.

Wat betreft de kickstart is het gewoon duidelijk dat deze wordt opgepakt. Bekeken zal worden hoe een en ander aangescherpt kan worden.

Wat betreft de Handreiking voor de dieren meent Statenlid Kostic dat het woord "*handreiking*" wellicht niet zo goed gekozen is. Het is meer een brochure, die niet meer dan vier pagina's hoeft te beslaan. Het gaat er vooral om dat veel mensen in het land niet weten wat ze mogen. Er heerst een soort gevoel van "*het mag waarschijnlijk niet*", maar het kan wel vanuit de provincie, vanuit een schuilstal die vanuit de Omgevingsverordening wordt gefaciliteerd. Het kan vanuit verschillende mobiele schuilmogelijkheden, waar de gemeenten vaak zelf ook niet van op de hoogte zijn, en vanuit verschillende landschapselementen.

De heer **Roosendaal** (VVD) hoort Statenlid Kostic (PvdD) zeggen dat er behoefte is aan communicatie. Hij ziet steeds meer gebeuren dat als men er niet over gaat, men er maar over gaat communiceren. De vraag is of de Staten erover moeten communiceren of dat er gesubsidieerde instellingen zijn die daar heel veel kennis en knowhow over hebben, die het ook op een website zouden kunnen zetten en het via die kant ook zouden moeten kunnen communiceren. Wordt hiermee niet communicatie op communicatie gestapeld, met het gevaar dat er verschillende dingen worden verteld? De heer Roosendaal zou er nog eens goed over willen nadenken, ook gelet op het antwoord van het college. Is de provincie de aangewezen partij om dit ook weer met geld en communicatie te ondersteunen, of zou het moeten komen van anderen?

Statenlid **Kostic** (PvdD) wil de heer Roosendaal er zeker in meenemen, want de provincie is inderdaad de aangewezen partij. Deze heeft een verbindende rol in zulke vraagstukken. Er is een landelijk en er is een Wakker Dier. De provincie kent echter haar eigen landschap, weet wat de eigen regels in de Omgevingsverordening zijn en wat de ruimtelijke regels zijn. Zij is ook verbonden met de verschillende boeren en de verschillende initiatieven, juist nu men bezig is met de gebiedsgerichte aanpak. Dan kan het toch niet zo moeilijk zijn om voor die dieren, maar ook ter inspiratie van de gemeenten en de boeren, net dat zetje te geven op een positieve manier? Dat is het enige wat de Partij voor de Dieren vraagt. Dit speelt al decennialang, maar er komt geen vooruitgang. Het minste wat GS dan kunnen doen, is hierover nadenken. Dit is het minste wat de

provincie de dieren moet gunnen. De rest kan Statenlid Kostic straks uitleggen.

Mevrouw **Kapitein** (D66) hoort Statenlid Kostic (PvdD) nu spreken over een brochure in plaats van een handreiking. Zij kan zich daar wel in vinden. Kan Statenlid Kostic echter de handreiking die GS net deden, niet gewoon oppakken? Is de toezegging om het op websites te vermelden niet voldoende? Brochures zijn een beetje ouderwets. Websites zijn heel relevant en altijd actueel toegankelijk. Waarom pakt de Partij voor de Dieren die toezegging niet?

Statenlid **Kostic** (PvdD) geeft aan dat de vermelding op websites onderdeel is van haar voorstel. Een brochure kan natuurlijk digitaal. Zij acht het echter ook belangrijk om het toch ook een soort kickstartmoment te geven, omdat het anders een stille dood sterft. De Partij voor de Dieren stelt voor een evenement te organiseren waarmee de spelers (gemeenten, DierVizier e.d.) bij elkaar kunnen worden gebracht. Daarmee realiseer je een mooie start, een mooi persmoment en een goed beeld voor GS en PS. Men heeft dan in ieder geval z'n best gedaan, met een minimaal budget, om toch nog iets te doen aan dat verschrikkelijke leed dat dieren elk jaar weer moeten meemaken. Statenlid Kostic hoopt dat D66 dat de dieren ook gunt.

Statenlid **Cardol** (GL) komt allereerst terug op de opmerkingen van gedeputeerden Loggen en Rommel. Gedeputeerde Loggen gebruikte een mooie metafoor over regenjassen om de complexiteit van grote beleidsvraagstukken, waarmee de provincie op dit moment zit, aan te geven. Statenlid Cardol wil er wel voor waken dat de suggestie wordt gewekt dat regenjassen helpen tegen zure regen. Hij denkt derhalve dat er echt grote vraagstukken zijn waarmee de provincie aan de slag moet. In die zin deelt Statenlid Cardol de opvatting dat ze uitermate complex zijn. In reactie op gedeputeerde Rommel merkt hij echter wel op dat timing en communicatie in dezen ook ontzettend cruciaal zijn. Als gedeputeerde Rommel dan bijvoorbeeld zegt: "*Ik heb goede gesprekken met de industrieën over de stikstofreductie*", zou Statenlid Cardol daar ook wat meer over willen horen. De mensen die de stikstofdiscussie volgen, en in het bijzonder de boeren, zien immers niets van die gesprekken. Er komt vrijwel niets van naar buiten. Zij hebben nog geen idee op welke manier de gesprekken met Tata, Olam of Schiphol op dat punt verlopen. Nogmaals, timing en communicatie zijn cruciaal, zeker in deze moeilijke fase. Daar zijn de problemen en de weerstand niet opgelost, maar het is wel heel belangrijk om daar zorgvuldig aandacht aan te besteden.

Statenlid Cardol komt op zijn eigen voorstel rond de grondwaterheffing. Uiteraard maakt hij graag gebruik van het aanbod van gedeputeerde Loggen om daar met mensen van de provincie eens goed over te praten. Het gaat Statenlid Cardol om de informatie die GS breed kan delen met de Staten. Dat is immers het forum waar uiteindelijk beslissingen genomen moeten worden. Statenlid Cardol gaf al aan bereid te zijn om zijn motie te wijzigen, in de zin van: "*Leg de informatie maar op tafel.*" Hij is het met gedeputeerde eens dat het niet in een motie hoeft. Vervolgens is het heel goed om samen met de deskundigen te bekijken wat er mogelijk is.

Mevrouw Jellema (PvdA) stelde de terechte vraag wat dat dan betekent voor de kosten van de burger. Daar staat ook iets over in het voorstel van Statenlid Cardol. De situaties in Noord-Holland en Noord-Brabant zijn absoluut niet één-op-één vergelijkbaar. Noord-Brabant is voornemens de grondwaterheffing te verdubbelen ten opzichte van de huidige situatie. Daarin is berekend dat het een extra last voor de burger zou kunnen opleveren van €1 à €2 per huishouden per jaar. Dat is

dus ongeveer het gevolg, want in feite is de grondwaterheffing zo ingericht dat de "vervuiler" betaalt. In dit verband is dat misschien niet helemaal het goede woord. De bedrijven die grondwater onttrekken, worden daarvoor aangeslagen. Het kan natuurlijk zijn dat met name de drinkwaterbedrijven zeggen de hogere kosten te zullen doorvertalen. Dat is dus de berekening die Noord-Brabant daarin gemaakt heeft. Dat lijkt Statenlid Cardol overzichtelijk.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) is het met Statenlid Cardol (GL) eens dat het overzichtelijk is. Het is echter weer een klein stukje meer. In deze tijden, waarin mensen heel moeilijk hun rekeningen kunnen betalen, moet getracht worden om dat effect te dempen.

Statenlid **Cardol** (GL) is dat met mevrouw Jellema (PvdA) eens. Maar vergeleken met de energierekening is dit inderdaad heel overzichtelijk. Dat neemt echter niet weg dat het goed is om daarnaar te blijven kijken.

Op basis van het gesprek met de ambtenaren verwacht Statenlid Cardol binnenkort een nieuw voorstel aan de Staten te kunnen voorleggen.

Mevrouw **Kuiper** (CDA) beantwoordt kort de vraag van mevrouw Kapitein (D66). Wellicht heeft zij iets gehoord over begeleiding vanuit de Voedselvisie, maar dat betreft toch een wat andere impact dan die het CDA beoogt. Mevrouw Kuiper bedankt voor de positieve reacties over erfcoaches. Agrariërs hebben te maken met een cumulatie van regelgeving en ambities. Er liggen heel veel dossiers op hun bord. Daarnaast wordt een erfcoach ingesteld vanuit het perspectief van de agrariërs: hoe kunnen zij zo goed mogelijk worden geholpen met alle opgaven die er zijn, en überhaupt met alle bedrijfsvraagstukken die aan hen voorliggen? Het staat ook goed geformuleerd in het toegezonden voorstel, maar het is goed om dat nog extra te stipuleren. Het CDA heeft de reactie van gedeputeerde gehoord en zal daar kennis van nemen.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in tweede termijn. GS hebben nog de behoefte om kort te reageren.

Beantwoording door gedeputeerde **Loggen** (VVD):

Kennelijk was gedeputeerde Loggen niet helemaal helder. De metafoor met de jas was namelijk niet bedoeld voor Statenlid Cardol (GL), maar voor de heer Kohler (JA21). Kennelijk onderschrijven alle heren dat er geen eenvoudige oplossingen voor de complexe vraagstukken zijn.

Mocht gedeputeerde Loggen, ondanks de goede onderlinge verhouding, de illusie hebben gewekt dat er sprake is van een exclusiviteitsrelatie op het gebied van de informatievoorziening, dan moet hij Statenlid Cardol daarin toch teleurstellen. Informatie die met GroenLinks wordt gedeeld, zal ook altijd beschikbaar zijn voor alle Staten. Er wordt contact met Statenlid Cardol opgenomen om te bezien welke informatie hij nog nodig heeft om de motie dan wel vragen goed te kunnen formuleren. Als daar extra gegevens uit naar voren komen, dan zullen die gedeeld worden met alle Staten.

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):

Gedeputeerde Rommel zou het jammer vinden als Statenlid Cardol (GL) dadelijk naar de lunch gaat, in de veronderstelling dat de boeren niet weten van de industrie en de industrie niet weet van de boeren. Dat is zeker niet het geval. De intensieve gesprekken over de provinciebrede aanpak is gedeputeerde onlangs aangegaan. Aan de regietafel zitten alle maatschappelijke partijen, de

boeren en de industrie. Voorts is er voor de boeren altijd de mogelijkheid om in te spreken aan de haven- en industrietafel. Aan de landbouwtafel is ook al een keer de industrie aangeschoven. Er is voorts opnieuw een aanbod gedaan dat de industrie binnenkort nog een keer aan tafel komt. Zij vragen over en weer op welke punten zij elkaar kunnen helpen. Als gedeputeerde enthousiast is over bepaalde mogelijkheden die zij vanuit de boeren dan wel de industrie heeft vernomen, deelt zij dat ook over en weer. Zij laat ook heel veel zaken in kaart brengen teneinde het met PS te delen.

De voorzitter rondt het agendapunt af en concludeert dat het onderwerp als bespreekstuk wordt doorgeleid naar de PS-vergadering van 4 juli a.s. Voor sommige moties zal bekeken worden of ze nog gewijzigd moeten worden. Vervolgens zullen ze terugkeren bij de Kaderbrief richting PS. Dit geldt eveneens voor overige opmerkingen die zijn gemaakt.